

Китоби Дониёл — Рақами се

Рӯъёҳои дугона

Jeff Pippenger

2023-11-25

Мо айнаи ҳол дар китоби Дониёл «ҳафт замон»-и Ибодатнома боби бисту шашро баррасӣ мекунем. Ин барои онҳое ки чашмони худро бастанро интиҳоб кардаанд, пинҳон аст, аммо барои онҳое ки меҳоянд бубинанд, он ҷо ҳаст. Мо аз Дониёл боби ҳашт, ояти сездар оғоз хоҳем кард.

Пас як муқаддас суҳан меғуфтро шунидам, ва муқаддаси дигар ба он муқаддасе ки суҳан меғуфт, гуфт: «То кай рӯъё дар бораи қурбонии доимӣ ва гуноҳи вайронгаре, ки ҳам муқаддасро ва ҳам лашкаро ба поймол шудан месупорад, давом хоҳад кард?» Дониёл 8:13.

Оят бо калимаи «он гоҳ» оғоз меёбад ва миёни рӯъёи таърихи нубувватие, ки Дониёл тоза дар даҳ ояти қаблӣ дида буд, тафриқае қоил мешавад. Оятҳои якум ва дуҷуми ин боб солеро муайян мекунанд, ки Дониёл дар он рӯъёро дарёфт кард, ва ҳамчунин нишон медиҳанд, ки онро назди рӯди Улай дарёфт намуд. Аз ояти сеюм то ояти дувоздахум ӯ рӯъёи таърихи нубувватиро «мебинад». «Он гоҳ» ӯ муқоламаи осмониро, ки аз як савол ва як ҷавоб иборат аст, «мешунавад». Дар ояти понздаҳум ӯ ба ҷустани маънии он рӯъёи таърихи нубувватӣ, ки тоза «дида» буд, оғоз мекунад. Зарур аст, ки тафовути миёни рӯъёе, ки Дониёл дар оятҳои сеюм то дувоздахум «дид», ва муқоламаи осмоние, ки «шунид», шинохта шавад, зеро онҳо ду рӯъёи гуногун мебошанд.

Лекин чашмони шумо мубораканд, зеро онҳо мебинанд; ва гӯшҳои шумо, зеро онҳо мешунаванд. Матто 13:16.

Савол дар ояти сездар чунин аст: «Рӯъё то кай хоҳад буд?»; ва калимае, ки ба «рӯъё» тарҷума шудааст, калимаи дигари ибронӣ аст нисбат ба он калимае, ки дар ояти шонздаҳум ба «рӯъё» тарҷума шудааст.

Ва овози одамизодеро миёни соҳилҳои Ўлой шунидам, ки нидо карда, гуфт: «Эй Ҷабраил, ин мардро бифаҳмон, то рӯъёро дарёбад». Дониёл 8:16.

Бо ба забони англисӣ «vision» тарҷума шудани ду вожаи гуногуни ибронӣ, «ҳафт вақт»-и Ибодот бисту шашро «дар пеши назар пинҳон» гардонд. Муҳаққиқони Китоби Муқаддас, ки танҳо ба рӯйкӣ назар андохтан қонъ мешаванд, ин ду вожаи гуногуни иброниро як вожа мешуморанд, вале ин корро ба хатари худ мекунанд.

«Аз рӯйи он танҳо сатҳӣ гузаштан ғоидаи андаке хоҳад дод. Барои дарк кардани он, таҳқиқи андешамандона ва омӯзиши ҷиддӣ, пурмашаққат лозим аст. Дар Калом ҳақиқатҳое ҳастанд, ки мисли рағҳои маъдани гаронбаҳоанд, ки зери сатҳ пинҳон гардидаанд. Бо қандан барои ёфтани онҳо, чунон ки одам барои тилло ва нуқра мекунад,

ганҷҳои ниҳонӣ кашф карда мешаванд. Боварӣ ҳосил намоед, ки далели ҳақиқат дар ҳуди Навиштаҷот аст. Як оят калидест барои кушодани оятҳои дигар. Маънии ғанӣ ва пинҳонро Рӯҳи Муқаддаси Худо ошкор месозад ва Қаломро барои фаҳмиши мо равшан мегардонад: “Даромадани суҳанони Ту нур мебахшад; ба содаҳо фаҳм мебахшад.” Fundamentals of Christian Education, 390.»

Ба мо маълум аст, ки «ҳар як воқеият аҳамияти худро дорад» дар Қаломи Худо, ва агар мо қарор диҳем, ки аз ин воқеият чашм пӯшем, ки дар боби ҳаштум ду калимаи гуногуни ибронӣ ба сифати «рӯъё» тарҷума шудаанд, пас мо худ масъули он ҳастем, ки кӯрии Лоадикияро бар худ таҳмил намоем. Мақоли қадим чунин аст: «ҳеч кас ба андозаи онҳое кӯр нест, ки намехоҳанд бубинанд».

«Китоби Муқаддас ҳамаи он усулҳоро дар бар мегирад, ки одамон барои фаҳмиданашон ниёз доранд, то барои ин зиндагӣ ё барои зиндагии оянда муносиб гарданд. Ва ин усулҳоро ҳама метавонанд дарк намоянд. Ҳеч касе, ки рӯҳияи қадрдонии таълимоти онро дорад, наметавонад ҳатто як порчаро аз Китоби Муқаддас бихонад, бе он ки аз он ягон андешаи судманд ба даст орад. Аммо арзишмандтарин таълими Китоби Муқаддас аз омӯзиши гоҳ-гоҳӣ ё пароканда ба даст намеояд. Низоми бузурги ҳақиқати он ба гунае пешниҳод нашудааст, ки хонандаи шитобкор ё беэҳтиёт онро дарёбад. Бисёре аз ганҷинаҳои он хеле амиқтар аз сатҳи ниҳонанд ва онҳоро фақат бо таҳқиқи ҷиддӣ ва кӯшиши пайваста метавон ба даст овард. Ҳақиқатҳое, ки он кулли бузургро ташкил медиҳанд, бояд ҷустуҷӯ ва ғирдоварӣ шаванд, “каме аз ин ҷо, ва каме аз он ҷо”. Ишаё 28:10.»

«Ҳангоме ки онҳо ба ҳамин тарз таҳқиқ карда ва якҷо оварда мешаванд, маълум хоҳад шуд, ки онҳо ба таври комил ба якдигар мутобиқанд. Ҳар як Инчил такмили дигарон аст, ҳар як нубувват шарҳи нубуввати дигар, ҳар як ҳақиқат рушди баъзе ҳақиқати дигар мебошад. Намудҳои низоми яҳудӣ ба воситаи Инчил равшан мегарданд. Ҳар як асл дар қаломи Худо ҷои худро дорад, ҳар як воқеа аҳамияти худро. Ва тамоми сохтори комил, ҳам дар тарҳ ва ҳам дар иҷро, ба Муаллифи Худ шаҳодат медиҳад. Чунин сохторро ҳеч ақле ҷуз ақли Беинтиҳо наметавонист тасаввур кунад ё ба вучуд оварад». Education, 123.

Калимаи «рӯъё» дар боби ҳаштуми Дониёл даҳ бор омадааст, аммо он даҳ маврид аз ду калимаи гуногуни ибронӣ иборатанд, ва маъноҳои он калимаҳо яксон нестанд. Агар онҳо як чизро маъно медоданд, Дониёл дар ҳар яке аз он даҳ маврид танҳо яке аз он калимаҳоро ба кор мебурд. Дониёл ду калима навишт, зеро ҳар яке аз он ду калима маънои хоси худро дорад: яке рӯъёро ифода мекунад, ки Дониёл онро «дид», ва дигаре рӯъёро, ки ӯ онро «шунид». Дар ояти сздаҳ, калимае, ки ба «рӯъё» тарҷума шудааст, *châzôn* аст, ва маънои он «манзар», ё «рӯъё», «хоб» ё «ваҳй» мебошад. Ман онро бар пояи таърифи он ва бар асоси тарзи ба кор бурдани он аз ҷониби Дониёл «рӯъёи таърихи нубувватӣ» меномам.

Дар ояти якуми боби ҳаштуми Дониёл, Дониёл мегӯяд: «бар ман рӯъёе намудор шуд», ва дар ояти дуум ӯ ду бор баён мекунад, ки «дар рӯъё дидам». Сипас, дар ояти сздаҳум, ин суол матраҳ мегардад: «рӯъё то кай хоҳад буд?» Ҳамаи ин корбурдҳо ҳамон вожаи ибронӣ — «*châzôn*» — мебошанд. Он гоҳ дар ояти понздаҳум мо шояд ба муҳимтарин мавриде

мерасем, ки Дониёл ҳамин ҳамон вожаро ба кор бурдааст, зеро ӯ меғӯяд: «чун ман»... «рӯёро дида будам ва толиби маънои он шудам». Баъд аз он ки Дониёл рӯёи *châzôn*-ро дид, ӯ мехост бифаҳмад, ки он чӣ маъно дорад. Ин ҳақиқат барои пинҳон будани «ҳафт замон»-и Ибодат 26 дар ин боб аҳаммияти бисёр дорад.

Вай ҳамчунин дар оятҳои ҳабаҳ ва бисту шаш калимаи *châzôn*-ро истифода мебарад. Калимаи «рӯё» дар боби ҳаштуми Дониёл даҳ бор зикр шудааст, ва калимаи *châzôn* ҳафттои он мавридҳоро ифода мекунад. Дониёл он калимаи дигари иброниро, ки ба «рӯё» тарҷума мешавад, чор бор истифода мебарад. Калимаи дигари ибронӣ *mar'eh* аст ва маънои «зоҳир» дорад.

Хазон дар боби ҳаштуми Дониёл ҳафт бор омадааст, ва маръех чор бор омадааст, ва ҳар ду якҷо даҳ мавридҳо ифода мекунам, ки калимаи англисии “*vision*” дар боби ҳаштуми Дониёл рӯй медиҳад. Ҳафт чамъ бо чор ёздаҳ мешавад, зеро дар яке аз мавридҳои ки Дониёл калимаи маръехро ба кор бурд, он маҳз мувофиқи маънои таърифшудаи худ тарҷума шудааст; зеро дар ояти понздаҳум, ҳангоме ки Дониёл барои фаҳмидани рӯёи хазон, яъне рӯёи таърихи нубувватӣ, «маънӣ мечуст», дар пеши ӯ «монанди сурати марде» истод. Калимаи «*appearance*» маръех аст. Бинобар ин, маръех аз ҷониби Дониёл дар Дониёл 8 чор бор истифода шудааст, ва як бор он мутобиқи таърифи асосии худ, яъне «*appearance*», тарҷума шудааст, ва се бори дигар ҳамчун «*vision*» тарҷума шудааст.

Ман ҳеҷ гуна интиқодеро нисбат ба мардоне, ки Китоби Муқаддаси Подшоҳ Яқубро тарҷума кардаанд, пешниҳод намекунам. Бо вучуди ин, бояд қайд кард, ки дар ояти сздаҳум ягона калимаи иловашуда дар Китоби Муқаддаси Подшоҳ Яқуб (қурбонӣ) ёфт мешавад, ки ваҳй ба таври қатъӣ изҳор медорад, ки «ба матн тааллуқ надорад». Ваҳй ҳамчунин изҳор медорад, ки ин калимаи иловашуда «ба воситаи ҳикмати инсонӣ илова гардидааст». Дар ҳамон боб, ду калимаи гуногуни ибронӣ ҳар ду ба як калимаи якхелаи англисӣ тарҷума шудаанд. Сабабе ки шинохтани фарқияти миёни ин ду калима ниҳоят муҳим аст, аҳаммияти бисёр амиқ дорад.

Ва чунин воқеъ шуд: чун ман, яъне ман Дониёл, рӯёро дидам ва талош намудам, ки маънои онро дарёбам, инак, пеши ман касе истод, ки намуди зоҳирии одаме дошт. Ва овози одамиро аз миёни соҳилҳои Ўлой шунидам, ки нидо карда, гуфт: «Эй Қабраил, ин мардро водор намо, ки рӯёро бифаҳмад». Дониёл 8:15, 16.

Ҳангоме ки Доньёл пас аз он ки нав «рӯёи *châzôn*»-ро «дида» буд, «дар ҷустуҷӯи маъно» буд, Масех ба Қабраил хабар медиҳад, ки Доньёлро водор созад, то «рӯёи *mar'eh*»-ро, ки нав «шунда» буд, бифаҳмад. Доньёл мехост рӯёи таърихи нубувватиро бифаҳмад, аммо Масех, ки дар ояти сздаҳум ҳамчун Палмонӣ (он муқаддасе ки сухан гуфт) муаррифӣ шуда буд, ба Қабраил дастур дод, ки Доньёлро водор созад «рӯёи *mar'eh*»-ро бифаҳмад, на «рӯёи *châzôn*»-ро. Дар оятҳои понздаҳ ва шонздаҳ, мақсади баёншуда барои Қабраил ин аст, ки ӯ бояд Доньёлро водор созад «рӯёи *mar'eh*»-ро бифаҳмад, ки он ҳамон вожаест, ки ҳамчун «рӯё» тарҷума шудааст ва маънояш «зоҳиршавӣ» аст, на он рӯёи таърихи нубувватӣ, ки Доньёл мехост бифаҳмад. Бе дарк кардани таъйиноти вазифавии Қабраил,

«ҳафт бор»-и Ибодат 26 дар пеши назар пинҳон мемонад.

Дар ояти бисту шаш, ҳар ду вожаи ибронӣ, ки ба сифати «рӯъё» тарҷума шудаанд, дар ҳамон як оят ҷой доранд, ва ин оят ба яке аз калидҳои асосӣ барои кушодани ҳақиқати шаҳодати Дониёл дар бораи «ҳафт замон» табдил меёбад.

Ва рӯъёи шом ва субҳ, ки гуфта шуд, рост аст; бинобар ин рӯъёро махфӣ нигоҳ дор, зеро он барои рӯзҳои бисёр аст. Дониёл 8:26.

Дар ояти бисту шашум «рӯъёи шомҳо ва сахарҳо» ҳамон рӯъёи *mar'eh* аст, ки маънояш «зухур» мебошад; аммо рӯъёе ки бояд «махкам нигоҳ дошта мешуд», рӯъёи *châzôn*-и таърихи нубувватист. Ибораи «шомҳо ва сахарҳо» ҳамон чизест, ки тафовут миёни ин ду рӯъёро ҷудо намуда муайян мекунад. Ин корро он бо мисоли дигари омили инсонӣ дар падидаи омадани Китоби Муқаддас анҷом медиҳад. Омили инсонӣ ҳам аз анбиёе иборат буд, ки калимоти Китоби Муқаддасро сабт карданд, ва ҳам аз онҳое, ки Китоби Муқаддасро тарҷума карданд. Китоби Муқаддас, чунон ки Масеҳ низ, омезише аз илоҳият ва инсониятро ифода мекунад. Он инсоният дар тӯли таърих, аз Одам баъд аз гуноҳ карданааш то ба онҳое ки Китоби Муқаддасро сабт ва тарҷума карданд, поён омадааст. Масеҳ ва Китоби Муқаддас ҳар ду Каломи Худо мебошанд, ва Каломи Худо пок аст, зеро илоҳияти ин омезиш ҳамеша бар ҳар гуна маҳдудиятҳое, ки дар ҳисм вучуд доштанд, ғолиб меомад.

Павлус, бандаи Исои Масеҳ, ки ба расули даъват шуда, барои Инчили Худо ҷудо гардидааст, (ки онро пешакӣ ба воситаи анбиёи Худ дар Навиштаҳои муқаддас ваъда карда буд,) дар бораи Писари Ё, Исои Масеҳи Худованди мо, ки аз насли Довуд мувофиқи ҳисм ба дунё омад. Румиён 1:1–3.

Ифодаи «шом ва субҳ» дар Каломи Худо такроран дучор меояд, ва он ҳамеша ба сурати «шом ва субҳ» тарҷума мешавад, чунонки дар ояти бисту шаш низ ҳаст, ва ҳамон тавр ки дар қисси офариниш дар китоби Ҳастӣ борҳо чунин тарҷума шудааст, ки такроран мегӯяд: «ва шом ва субҳ буданд....» Дар ҳақиқат, ва ҳар ҳақиқат аҳамияти худро дорад (ва фаҳмидани ин ҳақиқат зарурист), ягона ҷойе дар Китоби Муқаддас, ки дар он ибораи «шом ва субҳ» на ҳамчун «шом ва субҳ» тарҷума шудааст (чунонки дар ояти бисту шаш), дар ояти чордахуми Дониёл ҳашт аст. Дар он ҷо, ва танҳо дар он ҷо дар Каломи Худо, ибораи «шом ва субҳ» ба таври одӣ ҳамчун «рӯзҳо» тарҷума шудааст.

Ва ба ман гуфт: «То ду ҳазору сесад шабонарӯз; он гоҳ қудсгоҳ пок хоҳад шуд». Дониёл 8:14.

Дувоздаҳ оят баъдтар, дар ҳамон боби Дониёл, ибораи ибрии «шом ва сахар» чунон тарҷума шудааст, ки ҳамеша тарҷума мешавад; аммо дар ояте, ки сутуни марказӣ ва таҳкурсии Адвентизм аст, ин ибора танҳо ҳамчун «рӯзҳо» тарҷума шудааст. Кадам таъсир тарҷумонони Китоби Муқаддаси King James-ро водор сохт, ки чунин тазоди ошкорро ба вучуд оваранд? Онҳо ин ибораро дар ояти бисту шаш мувофиқи ҳар мавриди дигари ин ибора дар бокии Китоби Муқаддас тарҷума карда буданд. Аммо дувоздаҳ оят пеш аз ояти бисту шаш, дар ояти чордах, инсонияти онҳо бар ҷавоби саволи ояти сиздах тафриқаи

махсусе гузошт. Ва саволи ояти сездар он як калимаро («қурбонӣ») дар бар мегирифт, ки набояд ба Китоби Муқаддас илова мешуд. Худо меҳост, ки ояти чорда ба тарзи бисёр амик ва фарқкунанда ҷилвагар шавад. Бо ин кор, Ё ҳамчунин он чизеро муайян кард, ки ба Ҷабраил дастур дода шуда буд, то Дониёро ба фаҳмидани он водор намояд.

Дар ояти шонздаҳум, Исо ба Ҷабраил фармуд, ки Дониёро водорад, то рӯёи маръехро бифаҳмад, сарфи назар аз он ки Дониёл дар ҷустуҷӯи фаҳмидани рӯёи ҳазони таърихи нубувватӣ буд. Ояти бисту шашум мегӯяд, ки «рӯёи шомҳо ва субҳҳо, ки гуфта шуда буд», «рост» буд. Рӯёи ҳазон як «манзара»-и нубувватӣ буд, аммо рӯёи маръех «гуфта шуда буд», зеро он ба забон оварда шуда буд. Он дар ояти чордаҳум гуфта шуда буд, вақте ки Палмонӣ гуфт: «то ду ҳазору сесад шом ва субҳ; он гоҳ муқаддасгоҳ пок карда хоҳад шуд». Ояти бисту шашум ибораи «шомҳо ва субҳҳо»-ро ба кор мебарад, ва онро ҳамчун рӯёе, ки «гуфта шуда буд», муайян месозад, то тафовути миёни он ду рӯёро дар боби ҳаштуми Дониёл нишон диҳад. Рӯёи таърихи нубувватӣ, ки Дониёл онро «дида» буд ва меҳост онро бифаҳмад, аз рӯёе, ки «гуфта шуда буд» ва Дониёл онро «шунда» буд, фарқ дошт. Муҳимтар аз ин, рӯёе, ки Дониёл «шунд», ҳамон рӯёе буд, ки Ҷабраил бояд ба Дониёл дар бораи он фаҳмиш меод.

Инсонияте, ки дар навиштани Китоби Муқаддаси Муқаддас иштирок дошт, калимаи «рӯё»-ро дар боби ҳаштуми Дониёл дахл кардааст, ва бо ин кор фарқияти байни як рӯёеро, ки «дида» шуда буд, ва рӯёи дигареро, ки «шунда» шуда буд, ҷудо намудааст. Бо ин амал, он таъкидиро норавшан гардондааст, ки муайян месозад қасди Масеҳ ин буд, ки Дониёл пеш аз фаҳмидани рӯёе, ки «дида» буд, рӯёеро, ки «шунда» буд, дарк намояд. Акнун мо метавонем мулоҳиза кунем, ки Ҷабраил барои ба анҷом расондани вазифаи супурдашудаи худ чӣ мекунад.

Пас ӯ ба он ҷое ки ман меистодам, наздик омад; ва чун омад, ман тарсидам ва бар рӯи худ афтадам. Аммо ӯ ба ман гуфт: «Бифаҳм, эй писари одам, зеро ки рӯё барои замони анҷом аст». Ва ҳангоме ки ӯ бо ман сухан мегуфт, ман бо рӯям сӯи замин ба ҳоби гарон фуру рафтам; вале ӯ маро ламс кард ва маро рост бар поям истод. Ва гуфт: «Инак, туро огоҳ месозам, ки дар анҷоми охирини ғазаб чӣ хоҳад шуд; зеро ки анҷом дар вақти муайян хоҳад буд». Дониёл 8:17–19.

Ҳоло Ҷабраил кори худро оғоз мекунад, то Дониёро ба фаҳмидани рӯёи ду ҳазору сесад шом ва субҳ, ки рост аст, бирасонад. Ё нахуст ӯро огоҳ месозад, ки рӯёи таърихи нубувватӣ, яъне рӯёи *châzôn*, дар «вақти интиҳо» хоҳад буд. Сипас, ҳангоме ки Дониёл дар ҳоби нубувватӣ буд, Ҷабраил Дониёро ламс кард ва ӯро рост барпо намуд. Ё ба вай мегӯяд: «Туро огоҳ хоҳам сохт».

Ин ҳамон чизест, ки Палмонӣ (Масеҳ) ба Ҷабраил фармуда буд анҷом диҳад, ҳангоме ки гуфт: «Эй Ҷабраил, ин мардро водор кун, то рӯёи *tağ'eh*-ро дар бораи шомҳо ва сахарҳо бифаҳмад». Ҷабраил мегӯяд, ки ӯ Дониёро «огоҳ хоҳад кард, ки дар анҷоми охирини ғазаб чӣ хоҳад шуд». Ана, ҳамин аст! Дар он ҷо он «ҳафт замон»-и Левизода бисту шаш аст! Он ба воситаи худ ҳамон усули нубувватӣ ҷудо карда шудааст, ки Ҷабраил борҳо

пайғамбаронро ҳидоят карда буд, то ба он шаҳодат диҳанд ва онро дар навиштаҳои худ ба кор баранд! Он усул ин аст: «сатр бар сатр, ин ҷо андаке ва он ҷо андаке».

Дар китоби «Thoughts on Daniel and the Revelation»-и Урайя Смит (ки ҳамаи Адвентистҳо, ва ҳатто ҳамсоягони онҳо, бояд бо он ошно бошанд), Смит бар оятҳои ҳабада то нуздаҳи боби ҳаштуми Дониёл чунин шарҳ медиҳад:

«Ў бо изҳороти умумӣ, ки дар вақти муайяншуда интиҳо фаро хоҳад расид, ва ки ўро хоҳад фаҳмонд, ки дар анҷоми охиринаи ғазаб ҷӣ воқеъ хоҳад шуд, ба тафсири рӯйё оғоз мекунад. Бояд фаҳмид, ки ғазаб як давраи муайяни вақтро дар бар мегирад. Қадом вақт? Худо ба қавми Худ — Исроил — гуфта буд, ки барои шарорати онҳо ғазabi Худро бар онҳо хоҳад рехт; ва ҳамин тавр Ў дар бораи «шаҳзодаи палиди шарири Исроил» дастур дод: «Дасторро бардор, ва тоҷро аз сар бигир.... Ман онро вожгун хоҳам кард, вожгун, вожгун хоҳам кард; ва он дигар нахоҳад буд, то даме ки Он ки ҳаққи он аз они Ўст, биёяд; ва Ман онро ба Ў хоҳам дод». Ҳизқиёл 21:25–27, 31.

«Ин аст давраи ғазabi Худо бар қавми аҳди Ў; даврае, ки дар он муқаддасгоҳ ва лашкар поймол карда мешаванд. Тоҷбанди салтанат бардошта шуд, ва тоҷ гирифта шуд, ҳангоме ки Исроил ба подшоҳии Бобил мутеъ гардонид шуд. Он боз аз ҷониби Модииён ва Форсииён сарнагун карда шуд, боз аз ҷониби Юнонииён, боз аз ҷониби Румииён, мутобик ба он се боре ки ин калима аз ҷониби набӣ такрор мешавад. Пас аз он яҳудиён, чун Масеҳро рад карданд, ба зудӣ дар рӯи замин пароканда гардиданд; ва Исроили рӯхонӣ ҷойи насли зоҳириро гирифтааст; аммо онҳо зери итоати қудратҳои заминӣ ҳастанд ва хоҳанд буд, то даме ки тахти Довуд боз барқарор карда шавад,—то даме ки Он Касе ки вориси қонунии он аст, яъне Масеҳ, Шоҳзодаи сулҳ, биёяд, ва он гоҳ он ба Ў дода хоҳад шуд. Он гоҳ ғазаб ба поён хоҳад расид. Он чи дар охири охиринаи ин давра ба амал хоҳад омад, фаришта акнун ба Дониёл маълум хоҳад кард». Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 201, 202.

«Ғазаб», ки Смит ба он ишора мекунад, вақте оғоз ёфт, ки Менашше аз ҷониби ашшурииён дар соли 677 то м. ба Бобил бурда шуд. Мутаассифона, Смит сарнагун шудани Сидқииро дар соли 586 то м. гирифта, онро ҳамчун нуқтаи оғози давраи «ғазаб»-и ояти нуздаҳ таъин мекунад. Смит умуман ба ин нуқта наменпардозад, ки оят мегӯяд: «интиҳои охиринаи ғазаб». Ў онро танҳо ҳамчун «ғазаб» баррасӣ мекунад, ҳол он ки агар «интиҳои охирин»-и ғазаб вучуд дошта бошад, грамматика ва мантиқ ҳатман тақозо мекунанд, ки дастикам «интиҳои аввалин»-и ғазаб низ вучуд дошта бошад. Смит медонист, ки ҳафтад соли асирий бо ҳамлаи аввали Набукаднесар бар зидди Еҳўёқим дар соли 606 то м. оғоз ёфта буд, аммо муайян кард, ки оғози давраи ғазаб ҳамлаи сеюми Набукаднесар аст, ки бар зидди Сидқииё, охирин подшоҳи Яҳудо, анҷом дода шуд.

«Гарчанде мо дар бораи солҳои аввали зиндагии ў [Дониёл] нисбат ба он чи дар бораи ҳар пайғамбари дигар сабт шудааст, маълумоти муфассалтар дорем, бо вучуди ин таваллуд ва насабномаи ў комилан дар пардаи ноаёнӣ мондааст, ҷуз ин ки ў аз насли подшоҳӣ буд, эҳтимолан аз хонадони Довуд, ки дар он замон бисёр афзун гардида буд. Ў нахуст ҳамчун яке аз асирони ашрофзодаи Яҳудо, дар соли аввали Набукаднесар,

подшоҳи Бобил, дар оғози асирии ҳафтодсола, дар соли 606 то м., зоҳир мегардад. Ирмиё ва Ҳабаккук ҳанӯз нубувватҳои худро баён мекарданд. Ҳизқиёл чанде баъд оғоз намуд, ва андаке дертар — Убадё; аммо ҳар дуи инҳо кори худро солҳо пеш аз анҷоми ғаёлияти тӯлонӣ ва дурахшони Дониёл ба поён расониданд. Танҳо се пайғамбар пас аз ӯ омаданд: Ҳаччай ва Закариё, ки дар солҳои 520–518 то м. барои муддати кӯтоҳ ҳамзамон вазифаи нубувватиро адо намуданд, ва Малоқӣ, охири пайғамбари Аҳди Қадим, ки андаке муддат тақрибан дар соли 397 то м. шукуфон буд». Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 19.

Смит «хашм»-и ояти нуздаҳро ба дурустӣ ҳамчун як давраи вақт муайян кард. Ӯ ин давраро, мувофиқи Дониёл боби ҳашт ояти сездҳ, ҳамчун поймол шудани муқаддасгоҳ ва лашкар ба дурустӣ муайян намуд, ва нуктаи анҷомро низ ба дурустӣ 22 октябри соли 1844 муайян кард.

Смит то андозае ҳақ буд, аммо ҳақиқатро аз даст дод, зеро он чиро анҷом дод, ки хусусияти хоси татбиқҳои набавии ӯ буд. Ӯ иҷозат дод, ки таърих тафсири каломӣ набавиро роҳнамоӣ кунад, ба ҷойи он ки каломӣ набавӣ фаҳмиши ӯро аз таърих роҳнамоӣ намояд. Агар мо иҷозат диҳем, ки Китоби Муқаддас таърихи набавиро муайян кунад, он гоҳ мо маълумоти дурустро барои рӯ овардан ба таърих хоҳем дошт.

Китоби Муқаддас таълим медиҳад, ки ҳар кас аз ҷониби ҳар кӣ мағлуб гардад, ҳамон кас ғуломи ӯст.

Ҳангоме ки ба онҳо озодиро ваъда медиҳанд, ҳуди онҳо ғуломони фасоданд; зеро ҳар кас аз ҳар кӣ мағлуб гардад, аз ҳамон ба бандагӣ оварда мешавад. 2 Петрус 2:19.

Менашше дар соли 677 то м. ба асорат ба Бобил бурда шуд. Маҳз дар он ҷо Яхудо мағлуб гардида, ба бандагӣ оварда шуд. Ин ҳамон нуктаи оғозест, ки ҳам дар қадвали соли 1843 ва ҳам дар қадвали соли 1850 нишон дода шудааст, ва Хоҳар Уайт онҳоро дуруст тасдиқ мекунад. Смит поймолшавиро дар Дониёл, боби ҳаштум, ояти сездҳум, аз Сидқӣ, подшоҳи охири Яхудо, оғоз мекунад. Сидқӣ анҷоми доварии тадриҷӣ буд, на ибтидои он. Хоҳар Уайт муайян месозад, ки асорати Менашше дар Бобил «арабун»-и он чизе буд, ки бояд баъдтар ба вукӯъ меомад. «Арабун» пешпардохт аст ва оғози харидеро нишон медиҳад, ки пас аз он пардохтҳои дигар бояд пайравӣ кунанд.

«Паёмбарон бо вафодорӣ огоҳиҳои худ ва насихатҳои худро идома медоданд; онҳо бебокона ба Менашшеҳ ва ба қавми ӯ сухан мегуфтанд; вале ин паёмҳо хор шумурда шуданд; Яхудои муртад гӯш надод. Ҳамчун пешогоҳе аз он чи бар сари қавм хоҳад омад, агар онҳо дар бетавагии худ пофишорӣ кунанд, Худованд иҷозат дод, ки подшоҳи онҳо аз ҷониби гурӯҳе аз сарбозони Ашшур асир гирифта шавад, ки “ӯро бо занҷирҳо бастанд ва ба Бобил”, пойтахти муваққатии худ, “бурданд”. Ин азоб подшоҳро ба худ овард; “ва ӯ ба Худованд Худои худ илтиҷо намуд, ва пеши Худои падарони худ бисёр фурӯтан шуд, ва ба Ӯ дуо кард: ва Ӯ ба ӯ марҳамат намуд, ва тазарруи ӯро шунид, ва ӯро боз ба Ерусалим, ба подшоҳии ӯ, баргардонид. Он гоҳ Менашшеҳ донист, ки Худованд Ӯ Худост”. 2 Вақоеънома 33:11–13. Аммо ин тавба, ҳарчанд басо ҷолиб буд, хеле дер омад, то подшоҳиро аз таъсири фасодовари солҳои амалҳои бутпарастона наҷот

диҳад. Бисёре лағжиданд ва афтоданд, ва дигар ҳаргиз барнахостанд». Пайғамбарон ва Подшоҳон, 382.

Манасше «гарав»-еро ишорат кард, ки оғози «лаънат»-и «ҳафт замон» буд, ки он «хашми» охири ба шумор мерафт, зеро «хашми аввал» аллакай вақте оғоз ёфта буд, ки салтанати шимолӣ дар соли 723 то милод ба асорат бурда шуд. Сипас, ҳангоми сарнагун шудани Ехӯёким, вақте ки Дониёл ба асорат бурда шуд, он ҳафтод соли асорате, ки Ирмиё муайян карда буд, дар соли 606 то милод оғоз ёфт. Ду подшоҳ пас аз Ехӯёким, Уршалим вайрон карда шуд ва охири подшоҳи Яхудо, Сидкиёху, дид, ки писаронаш пеши назараш кушта шуданд; сипас чашмонашро канда бароварданд ва ӯро ба Бобил асир бурданд.

Смит тамоми доварию тадриҷро ба Сидкиё нисбат дод ва доварию Сидкиёро ҳамчун матни исботӣ барои гумони худ ба қор бурд. Доварию Сидкиё, ки «мири шарир ва палид» буд, воқеан нишон медод, ки то омадани Масех барои барпо кардани подшоҳӣ, тоҷи Яхудо бояд бардошта шавад. Смит гуфт: «онҳо зеро итлоати қудратҳои заминӣ қарор доранд ва хоҳанд монд, то даме ки тахти Довуд бори дигар барпо гардад,—то даме ки Он ки вориси қонунии он аст, яъне Масех, Мири осоиштагӣ, биёяд, ва он гоҳ он ба Ё дода хоҳад шуд». Дар 22 октябри соли 1844, дар иҷрои Дониёл боби ҳафт, оятҳои сздаҳ ва чордах, Масех, ки ҳамчун Писари одам муаррифӣ шудааст, назди Падар омад, то подшоҳиро қабул намояд.

Ман дар рӯёҳои шабона дидам, ва инак, касе монанди Писари Одам бо абрҳои осмон меомад, ва назди Қадими рӯзҳо расид, ва Ёро пеши Ё оварданд. Ва ба Ё салтанат, ва ҷалол, ва подшоҳӣ дода шуд, то ҳамаи қавмҳо, миллатҳо ва забонҳо ба Ё хизмат кунанд; салтанати Ё салтанати абадист, ки завоҷ нахоҳад ёфт, ва подшоҳии Ё он аст, ки ҳаргиз нобуд нахоҳад шуд. Дониёл 7:13, 14.

Хоҳар Уайт тасдиқ мекунад, ки боби ҳафтуми китоби Дониёл ва оятҳои сздаҳуму чордахум дар 22 октябри соли 1844 иҷро шуданд.

«Омадани Масех ҳамчун Сарқоҳини мо ба Қудси ақдос, барои поксозии муқаддасгоҳ, ки дар Дониёл 8:14 ба назар оварда шудааст; омадани Писари одам назди Қадими айём, чунон ки дар Дониёл 7:13 баён гардидааст; ва омадани Худованд ба маъбади Худ, ки онро Молокӣ пешгӯӣ кардааст, ҳама тасвирҳои як воқеа мебошанд; ва ин ҳамчунин бо омадани домод ба тӯй, ки Масех дар масали даҳ боқира дар Матто 25 тавсиф кардааст, ифода ёфтааст». «Муборизаи бузург», 426.

Смит унсури калидии «охири охиринаи хашм»-ро баррасӣ накард. Ё аз принципи Китоби Муқаддас, ки муайян месохт Яхудо дар замони Менашше мағлуб гардида буд, ва асорате, ки ду подшоҳ пеш аз Сидкиё оғоз ёфт, инчунин нишон медод, ки Яхудо аллакай пеш аз он ки Сидкиё ба сарнавишти худ дучор гардад, зеро итлоати Бобил буд, қанорагирӣ кард. Бо вучуди ин тарқҳои ошқор, Ё ҳамоно изҳор дошт: «ин аст давраи хашми Худо бар зидди қавми аҳди Ё; даврае, ки дар тӯли он муқаддасгоҳ ва лашкар поймол карда хоҳанд шуд.» Аз ин рӯ, Ё «давраи хашми Худо»-ро мустақиман бо боби ҳаштуми Дониёл ва саволи ояти сздаҳум — «то ба кай» — марбут месозад. Ҷавоб дар ояти чордахум то 22 октябри соли 1844 буд.

Пароканда шудан ба асорати Бобилӣ таърихи тадричӣ буд, ки аз соли 677 то милод оғоз ёфта, то соли 1844 идома кард. Он давра баробар ба ду ҳазору панҷсаду бист сол аст, ки албатта ҳамон «ҳафт замон»-и Ибодат 26 мебошад. Поёни он давраи вақт дар 22 октябри соли 1844 ба Дониёл шоҳиди дувуме барои «рӯёи мар'еҳ»-и ду ҳазору сесад шому саҳар фароҳам овард.

Ба Ҷабраил амр дода шуд, ки он рӯёро ба Дониёл фаҳмонад, ва он чи Ҷабраил анҷом дод, ин буд, ки барои санаи анҷомёбии 22 октябри соли 1844 шоҳиди дуюм овард. Ё на танҳо барои муқаррар кардани санаи иҷроӣ ҳар ду пешгӯии замонӣ шоҳиди дуюм фароҳам овард, балки, чунон ки Смит дуруст ишора кардааст, муддати замоне, ки бо шоҳиди дуюм ба 1844 вобаста буд, дар ояти сенздаҳум ҳамчун даврае муайян гардида буд, ки дар он муқаддасгоҳ ва лашкар бояд поймол карда мешуданд. Савол дар ояти сенздаҳум чунин аст: «То ба кай ин рӯё дар бораи қурбонии доимӣ ва гуноҳи вайронгар боқӣ хоҳад монд, то ки ҳам муқаддасгоҳ ва ҳам лашкар зери по поймол гарданд?» Он давраи вақт ҳамон «ҳафт замон»-и Ибодат 26 буд.

Он чиро ки Смит надида буд, ё аз муайян кардани он худдорӣ кард, ин буд, ки «қаҳр»-и ояти нуздаҳум «интиҳои охир»-и ҳамон қаҳр буд. Агар «охир» вучуд дошта бошад, пас «аввал» низ ҳаст, ва Дониёл муайян мекунад, ки «қаҳри аввал» кай ба поён расид, дар боби ёздаҳум. Ё папиро муайян мекунад, ки дар давраи Асрҳои Торик ҳукмронӣ мекард, ва баён медорад, ки папагӣ то замоне комёб хоҳад шуд, ки қаҳр ба анҷом расад, ё ба поён ояд.

Ва подшоҳ мувофиқи иродаи худ амал хоҳад кард; ва худро боло хоҳад бурд, ва худро аз ҳар худое бузургтар хоҳад намуд, ва бар зидди Худои худоён суханони аҷиб хоҳад гуфт, ва то ба анҷом расидани ғазаб муваффақ хоҳад шуд; зеро он чи муайян гардидааст, ба амал хоҳад омад. Дониёл 11:36.

Ояти сию шашумро ба таври фарогир ҳамон ояте медонанд, ки ҳавворӣ Павлус онро дар номаи дуввуми худ ба аҳли Таслӯникиён ба тариқи бозгӯӣ меоварад.

Бигзор ҳеч кас шуморо ба ҳеч вачҳ фиреб надиҳад; зеро он рӯз нахоҳад омад, магар он ки аввал муртадшавӣ ба вуқӯъ ояд ва он марди гуноҳ ошкор гардад, он писари ҳалокат; ки муқобилат мекунад ва худро болотар аз ҳар он чи Худо номида мешавад ё парастии меёбад, мебардорад; ба тавре ки ӯ чун Худо дар маъбади Худо менишинад ва худро нишон медиҳад, ки гӯё Худост. 2 Таслӯникиён 2:3, 4.

«Марди гуноҳ»-и Павлус, ки ҳамчунин «писари ҳалокат» аст ва «муҳолифат мекунад ва худро аз ҳар он чи Худо номида мешавад, ё ибодат карда мешавад, болотар мебардорад», ҳамон «подшоҳ» низ ҳаст, ки «мувофиқи иродаи худ амал хоҳад кард; ва худро боло хоҳад бурд ва худро аз ҳар худое бузургтар хоҳад намуд». Ҳар ду порча ба папаи Рум ишора мекунанд. Дониёл менависад, ки папа комёб хоҳад шуд, яъне пеш хоҳад рафт, то даме ки «ғазаб ба анҷом расад». Ҷазаб дар ояти сию шаш «муқаррар» гардида буд. Калимаи «муқаррар» маънои «захмӣ кардан»-ро дорад.

Папагӣ «захми ҳалокатбор»-и худро дар соли 1798 гирифт, ва дар ҳамон вақт «ғазаби аввал» ба анҷом расид ё хотима ёфт. Калимаи «ба анҷом расидан» маънои поён ёфтани ё қатъ

шуданро дорад. Поёни «ғазаб» дар боби ҳаштум, ояти нуздаҳум, поёни он давраеро муайян мекард, ки дар давоми он муқаддасгоҳ ва лашкар бояд поймол карда мешуданд. Он дар соли 1844 ба поён расид, аммо «ғазоби аввал» дар соли 1798 ба поён расид.

«Ғазоби охирин» дар соли 1844, пас аз гузаштани ду ҳазору панҷсаду бист сол аз он вақте ки подшоҳ Манашше дар соли 677 то милод аз ҷониби ашшуриён ба Бобил бурда шуд, ба анҷом расид. «Ғазоби аввал» дар соли 1798, пас аз гузаштани ду ҳазору панҷсаду бист сол аз он вақте ки подшоҳии шимолии Исроил дар соли 723 то милод аз ҷониби ашшуриён ба асорат бурда шуд, ба анҷом расид.

Дар бораи «ҳафт замон»-и ниҳонӣ дар китоби Дониёл боз чизҳои зиёде гуфтан мумкин аст, ва мо онро дар мақолаи навбатии худ баррасӣ хоҳем кард.

«Ба ғариштаи калисои Лаодикийён бинавис: Инро Омин мегӯяд, Шоҳиди амин ва ҳақ, ибтидои офариниши Худо: аъмоли туро медонам, ки на сард ҳастӣ ва на гарм; кош сард мебудӣ ё гарм. Пас, азбаски нимгарм ҳастӣ, ва на сард ва на гарм, туро аз даҳони Худ қай хоҳам кард. Зеро мегӯӣ: “Ман сарватмандам, доро шудаам, ва ба ҳеҷ чиз эҳтиёҷ надорам”; ва намедонӣ, ки ту бадбахт, ва мискин, ва камбағал, ва кӯр, ва урён ҳастӣ.»

«Худованд дар ин ҷо ба мо нишон медиҳад, ки паёме, ки бояд ба қавми Ё аз ҷониби хизматгузоре, ки Ё онҳоро барои огоҳ кардани мардум даъват кардааст, расонида шавад, паёми сулҳу амният нест. Он танҳо назариявӣ нест, балки аз ҳар ҷиҳат амалӣ аст. Қавми Худо дар паём ба Лоудикийён ҳамчун дар ҳолати амнияти ҷисмонӣ қарор доштан тасвир шудаанд. Онҳо дар осоишанд ва гумон мекунанд, ки дар мақоми баланди дастовардҳои рӯҳонӣ қарор доранд. “Зеро мегӯӣ: ман сарватмандам, ва молу мулкам афзун шудааст, ва ба ҳеҷ чиз эҳтиёҷ надорам; ва намедонӣ, ки ту бадбахт, ва бечора, ва камбағал, ва кӯр, ва урён ҳастӣ.”

«Чӣ фиреби бузургтаре метавонад бар зехнҳои инсонӣ ояд аз эътимод ки онҳо ҳақанд, дар ҳоле ки қомилан хато мекунанд! Паёми Шоҳиди Ҳақиқӣ қавми Худоро дар фиреби андӯхборе меёбад, вале дар ҳамон фиреб ростқавланд. Онҳо намедонанд, ки ҳолати онҳо дар назари Худо басо асафбор аст. Дар ҳоле ки муҳотабон худро бо он фиреб медиҳанд, ки дар ҳолати волои рӯҳонӣ қарор доранд, паёми Шоҳиди Ҳақиқӣ амнияти онҳоро бо маҳкумияти тақондиҳандаи ҳолати ҳақиқии онҳо — кӯрии рӯҳонӣ, ғарб ва бадбахтӣ — мешиканад. Ин шаҳодат, ки то ин ҳад бурранда ва саҳт аст, наметавонад иштибоҳ бошад, зеро сухангӯ Шоҳиди Ҳақиқӣ аст, ва шаҳодати Ё ҳатман дуруст мебошад».

Testimonies, volume 3, 252.